

№1. Бегов Д.М. Эффективность формирования регионального хлопково-текстильного кластера (на материалах Согдийской области). Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Душанбе, 2020. Горетов И.Н. Кластерные технологии в управлении АПК// Вестник ЧГУ. 2009. №1. Vagizova V.I., Klaas J.A., Batorshina A.F. Financial stability assessment of regional banking sector under modern conditions by means of operating procedures of its determination/ V.I. Vagizova, J.A. Klaas, A.F. Batorshina // Investment Management and Financial Innovations. - 2013. - №3. Вагизова В.И. Кластеризация как инновационная форма диверсификации хозяйственных систем и фактор повышения конкурентоспособности экономики Татарстана// Проблемы современной экономики. - 2009. - № 4.

4. Хамраева С.Н. Формирование инновационных структур в сельском хозяйстве Узбекистана. Халматжанова Г. Инновации, модернизация, инвестиции в экономике Узбекистана// Большая Евразия: Развитие, безопасность, сотрудничество. 2020. №3-1. Хамидов Б., Жуманиёзова М. Мультипликативный эффект сельского хозяйства// Экономическое обозрение №6 (246) 2020 Костюченко З., Архипова О. Текстильная промышленность: основные результаты реализации Стратегии развития Узбекистана в период 2017-2020 годы// Iqtisodiyot: tahlil va prognozlar 2021, №2. Муродов Ч. Перспективы развития агрокластеров в Узбекистане. Март, 2021. Тошматова И. От экспортного потенциала к увеличению портфеля заказов// Правда Востока. Август 2020. Ismoilova G.T. Issues Of Effective Organization Of Activities Of Fruit Vegetable Clusters In Uzbekistan// Economics and Innovative Technologies. No. 1, 1/2021 (№ 00051). Юлдашев Г.Т. Управление конкурентоспособностью агрокластеров// International scientific review. 2020. №LXXI. С. 26-34. URL: <https://cyberleninka.ru/>

5. данные Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике <https://stat.uz/>

6. данные Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике <https://stat.uz/>

7. Костюченко З., Архипова О. Текстильная промышленность: основные результаты реализации Стратегии развития Узбекистана в период 2017-2020 годы// Iqtisodiyot: tahlil va prognozlar 2021, №2. <https://ifmr.uz/public/index.php/publications/articles-and-abstracts/textile>

8. данные Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике <https://stat.uz/> и Ассоциации Узтекстильпром <https://uzts.uz/>

9. данные Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике <https://stat.uz/> и Ассоциации Узтекстильпром <https://uzts.uz/>

10. По данным Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике <https://stat.uz/> и Ассоциации Узтекстильпром <https://uzts.uz/>

11. По данным Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике <https://stat.uz/> и Ассоциации Узтекстильпром <https://uzts.uz/>

12. Систематизировано автором.

13. Систематизировано автором.

ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИ КОРХОНАЛАРИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ МЕХАНИЗМИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЖАРАЁНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Хайитов Шерзод Пардабоевич -

Тошкент давлат иқтисодиёт университети мустақил изланувчиси

Аннотация. Кучли рақобат шароитида саноат корхоналари барқарор ривожланишини таъминлаш нафақат юқори иқтисодий натижаларга эришишни, балки унга эришишда мавжуд ресурслардан қай тарзда фойдаланиш орқали экологик муаммоларни ечишни ҳам қамраб олиши лозим. Шу боисдан, ушбу мақолада мосланувчан бошқарув тизими асосида тўқимачилик корхоналари барқарор ривожланишини таъминлаш механизмларини такомиллаштириш масаласи ўрганилган.

Калит сўзлар: тўқимачилик корхонаси, мосланувчанлик, бошқариш тизими, барқарор ривожланиш, механизм.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕКСТИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Хайитов Шерзод Пардабоевич -

самостоятельный соискатель Ташкентского государственного экономического университета

Аннотация. Обеспечение устойчивого развития промышленных предприятий в условиях жесткой конкуренции должно включать не только достижение высоких экономических результатов, но и решение экологических проблем за счет использования имеющихся ресурсов для их достижения. Поэтому в данной статье рассматривается вопрос совершенствования механизмов обеспечения устойчивого развития текстильных предприятий на основе гибкой системы управления.

Ключевые слова. Текстильное предприятие, гибкость, система управления, устойчивое развитие, механизм.

IMPROVING THE PROCESS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT MECHANISMS OF TEXTILE INDUSTRY ENTERPRISES

Hayitov Sherzod Pardaboevich -

researcher at Tashkent State University of Economics

Annotation. Ensuring the sustainable development of industrial enterprises in the face of strong competition should include not only the achievement of high economic results, but also the solution of environmental problems through the use of available resources to achieve it. Therefore, this article examines the issue of improving the mechanisms to ensure the sustainable development of textile enterprises on the basis of a flexible management system.

Keywords. Textile enterprise, flexibility, management system, sustainable development, mechanism.

Кириш. Бугунги кунда кучли рақобат шароитида ҳар бир ишлаб чиқариш субъекти мавжуд ресурсларидан оқилона фойдаланиш орқали барқарор ривожланишга алоҳида эътибор қаратишлари лозим. Замонавий Ўзбекистон иқтисодиёти учун саноат корхоналарининг иқтисодий барқарорлиги ва рақобатбардошлигини таъминлаш муаммолари энг долзарб ҳисобланади. Саноат ишлаб чиқариши нафақат инновацион ўсиш шароитида жамиятни моддий қўллаб-қувватлаш асосида муҳим, балки номоддий соҳада ишлаб чиқарилган янги ишланмаларни татбиқ этишда ҳам марказий аҳамиятга эгадир. Республикамиз саноат, хусусан тўқимачилик корхоналари ривожланишда жаҳондаги етакчи давлатлар корхоналаридан орқада қолмаслиги зарур. Миллий ишлаб чиқарувчилар олдида халқаро бозорда рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳамда барқарор иқтисодий ривожланишга эришиш каби улкан вазифа турибди.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида «таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини ошириш» бўйича муҳим вазифалар белгилаб берилган[1]. Бу каби устувор вазифаларни муваффақиятли ҳал этилиши республикамиз етакчи тармоқларидан бири саналган тўқимачилик саноатида тежамкорликка йўналтирилган замонавий ишлаб чиқаришни ташкил этиш барқарор ривожланишни таъминлаш механизмларини такомиллаштириш заруратини келтириб чиқаради, бу эса ўз навбатида ушбу тадқиқот иши мавзуси долзарблигини белгилаб беради.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. «Саноат корхонасини барқарор ривожлантириш механизми» атамасига аниқлик киритиш учун, аввало, «механизм», «барқарорлик» ва «ривожланиш» категорияларини батафсил кўриб чиқиш керак.

Маҳаллий ва хорижий илмий манбаларни таҳлил қилиш, қандай механизм қўлланилишидан қатъи назар, «механизм» атамасининг изчил таърифлари жуда кўп деган хулосага келишимизга имкон беради.

Универсал энциклопедик луғат[2] ушбу атамага қуйидагича таъриф келтирилган: «...баъзи бир боғланишлар ҳаракатини бошқаларнинг керакли ҳаракатига айлантирадиган, кириш ва чиқиш ҳаволалари мавжуд бўлган боғланишлар тизими». Замонавий иқтисодиёт луғати[3] эса ушбу атаманинг қуйидаги талқини келтирилади: «...иқтисодий жараёнларга таъсир ўтказиш усуллари ва воситалари тўплами, уларни тартибга солиш». Россиялик олим Чаленко

А.Ю.[4] томонидан қуйидагича таъриф келтирилган: "... механизм - бу жараённи ресурс билан таъминлаш, унинг моддий қисми, жараён функциясини бажариш учун «созланган» ўзаро боғлиқ элементлар тўпламини ўз ичига олади”.

Ушбу тадқиқотда бизни барқарор ривожланиш механизми қизиқтиради. «Барқарорлик» тоифаси бир неча асрлар давомида яқиндан ўрганилиб келинмоқда. Иқтисодиётда биринчи бўлиб ушбу категориядан 19-асрнинг иккинчи ярми - 20-асрнинг биринчи чорагида Ғарбий Европада капиталистик муносабатларнинг жадал ривожланиши даврида фойдаланилган. «Кичик деҳқон хўжалиги барқарорлиги» назарияси шаклланди. Ушбу назарияга кўра кичик иқтисодиёт катта иқтисодиётга нисбатан устунликка эга эди. Машинавий ишлаб чиқаришга ўтиш билан «Кичик деҳқон хўжаликларининг барқарорлиги» назарияси «Оилавий хўжаликлар (фермер хўжаликлари) барқарорлиги» назарияси билан алмаштирилди. Ускова Т.В.[5] томонидан унга қуйидагича таъриф келтирилган: "...ўзгаришлар жараёни, унда ресурсларни эксплуатация қилиш, инвестициялар йўналиши, технологик тараққиёт ижтимоий фаровонлик ва экологик мувозанат билан мос равишда йўналтирилганлиги ҳозирги ва келажакдаги салоҳиятга қиймат қўшади». Кульбак Н.А. [6] эса ушбу атаманинг қуйидаги талқинини келтирган: "...Иқтисодий ресурсларнинг мувозанатли ҳолати, бу энг муҳим ташқи ва ички омилларни ҳисобга олган ҳолда, узоқ муддатли истиқболда барқарор иқтисодий ўсишни кенгайтириш учун барқарор рентабеллик ва нормал шароитларни таъминлайди». Барқарорликка эришиш аҳоли ва мавжуд табиий ресурслар ўртасида мувозанатни талаб қилади. Битта саноатнинг эҳтиёжлари ва тегишли тармоқларда ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар сони ҳисобга олинishi керак, шу билан бирга келажак авлодларнинг эҳтиёжлари ҳам эътибордан четда қолмаслиги керак. Т.Мальтус[7], Л.Вальрас[8], К.Я.Кондратьев[9] ва бошқа муаллифлар ўз тадқиқотларини ушбу даражадаги барқарорлик аспектларига бағишладилар.

Барқарорлик каби категория кўпинча «барқарор ривожланиш» иборасида ишлатилади. «Ривожланиш» категориясининг дастлабки таърифлари платоник тушунча деб ҳисобланади, у ривожланишни бирон бир нарсани очиб бериш сифатида гапиради, шу билан бирга маълум имкониятлар аллақачон бошиданоқ яратилган деб ҳисобланган. Бундан ташқари, ривожланишни такомиллаштириш, миқдорий ўсиш нуқтаи назаридан изоҳлайдиган механистик тушунча ҳам мавжуд эди.

«Ривожланиш» категориясининг замонавий талқини кўп қиррали ва зиддиятли саналади. Хусусан, Ефремова Т.Ф. луғатида[10] қуйида-

ги таърифлар келтирилган:

- ҳаракат жараёни (ривожланиши);
- ҳолат (ривожлантириш);
- табиий ўзгариш жараёни, бир ҳолатдан иккинчисига ўтиш, энг яхшиланган, аввалги сифат ҳолатидан янгисига ўтиш;
- маърифат, маданият, ақлий ва маънавий тажриба даражаси.

Шундай қилиб, барқарор ривожланиш билан боғлиқ иқтисодий категориялар ҳар хил муаллифлар томонидан турлича талқин этилган. «Барқарорлик» тоифаси бир неча асрлар давомида яқиндан ўрганилиб келинмоқда. Иқтисодиётда биринчи бўлиб ушбу категориядан 19-асрнинг иккинчи ярми - 20-асрнинг биринчи чорагида Ғарбий эвропада капиталистик муносабатларнинг жадал ривожланиши даврида фойдаланилган. «Кичик деҳқон хўжалиги барқарорлиги» назарияси шаклланди. Ушбу назарияга кўра кичик иқтисодиёт катта иқтисодиётга нисбатан устунликка эга эди. Машинавий ишлаб чиқаришга ўтиш билан «Кичик деҳқон хўжаликларининг барқарорлиги» назарияси «Оилавий хўжаликлар (фермер хўжаликлари) барқарорлиги» назарияси билан алмаштирилди. Барқарорлик халқаро ҳужжатларда (масалан, «Атроф-муҳит ва ривожланиш бўйича Рио Декларацияси»[11], «XXI аср кун тартиби»[12], шунингдек, конвенциялар ва кўп томонлама шартномалар асосида глобал аҳамиятга эга бўлган муайян масалаларни қабул қилиш каби таъсир тамойилларини ўрнатиш ва қабул қилиш доирасида тизимнинг меъёр даражасида ишлашини

давом эттириш қобилиятини назарда тутди.

Тадқиқот методологияси. Илмий-тадқиқот методологияси бўлиб диалектика услуби ҳисобланади ва тадқиқот жараёнида танлаб кузатиш, таққослаш, экспертлар баҳоси каби усуллардан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Саноат корхоналарининг иқтисодий фаолиятининг ўзига хос хусусиятларига мослаштирилган назарий амалий ишланмаларнинг этишмаслиги, шунингдек, самарали механизм яратишга имкон берадиган ҳақиқатан ҳам қўлланиладиган тавсиялар маҳаллий корхоналар олдида турган энг муҳим масалалардир.

Барқарор ривожланиш механизмни қўллаш учун таклиф этилаётган ишланмалардан амалий фойдаланиш ва самарадорлиги «Ўзтўқимачилик саноат» уюшмаси таркибига кирувчи корхоналар мисолида кўриб чиқилади.

Биз томондан ишлаб чиқилган барқарор ривожланиш механизмни шакллантириш бўйича услубий тавсияларни амалда қўллаш бир неча босқичда амалга оширилди.

Биринчи босқичда корхонанинг барқарор ривожланиш механизмни амалга оширувчи органлар кўриб чиқиладиган предметнинг дастлабки ҳолатини баҳолаши ва таҳлил қилиши керак. Механизмни жорий қилиш пайтида тўқимачилик корхонасининг умумий ҳолати ва унинг имкониятларини кўриб чиқиш тавсия этилади. Асосий элементларнинг мавжудлигини баҳолаш керак бўлади (1-жадвал).

1-жадвал

Механизмни шакллантириш бўйича услубий тавсияларнинг асосий элементлари мавжудлиги

Компонентлар	Манба	Корхонада мавжудлик даражаси 3-устун таҳлилчи томонидан тўлдирилади
Корхона мақсади	Корхона Низоми	шакллантирилган
Механизм усуллари ва воситалари	Йиллик ҳисобот	мавжуд
Барқарор ривожланиш механизми тамойиллари	Барқарор ривожланиш соҳасидаги ҳисоботлар	ишлаб чиқилган
Механизмга таъсир этувчи омиллар	Йиллик ҳисобот	омиллар етарлича аниқланмаган
Корхонанинг барқарорлик даражасини баҳолаш	Барқарор ривожланиш соҳасидаги ҳисоботлар	амалга оширилади
Операцион бошқарув - тузатишлар киритиш, мувофиқлаштириш	Йиллик ҳисобот	амалга оширилади

Манба: Муаллиф ишланмаси.

Иккинчи босқичда мавжуд бўлган мақсад турли даражадаги чидамлилик даражаларига мослашувчанлиги учун қайта кўриб чиқилиши керак. Йўналишларнинг бирортаси бўлмаган тақдирда, мақсадларни белгилаш тизимини тузиш орқали барқарор ривожланишнинг янги мақсадини шакллантириш зарур бўлади.

Механизмнинг асосий элементи барқарор ривожланиш мақсадини белгилашдир.

Ташкилотнинг барқарор тижорат ютуқлари ва барқарорликни таъминлашга қаратилган саъй-ҳаракатлари ўртасидаги боғлиқлик аниқ кўриниб турибди. Ушбу муносабатлардан тўлиқ фойдаланиш учун, аввало, уни ташкилотнинг асосий мақсади доирасида шакллантириш керак. Кўплаб йирик компаниялар аниқ асосий мақсадга эга бўлишса-да, уларнинг тўртдан бир

қисми уни барқарор ривожланиш мақсадлари билан боғлайди.

Учинчи босқичда механизмни амалга оширувчи хизматлар барқарорликнинг ҳар бир соҳасига ваколатли этакчи мутахассислар билан биргаликда ишлаб чиқаришнинг аниқ соҳаларидаги муаммоларни аниқлаб олишлари керак. Ушбу босқич барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқишни ўз ичига олади.

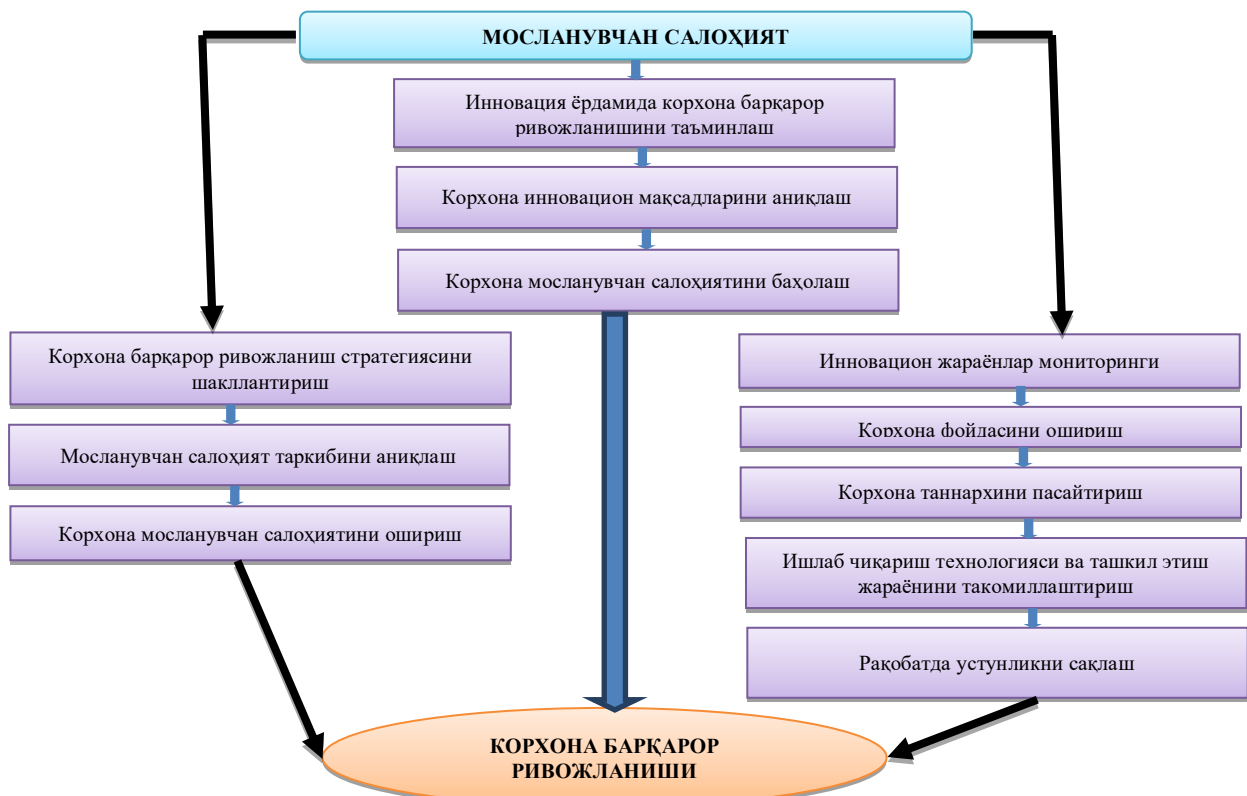
Тўртинчи босқичда барқарор ривожланиш даражасини баҳолаш учун ишлаб чиқилган методологиядан фойдаланиш тавсия этилади. Бу сизга корхонанинг барқарорлик даражасини белгилашга имкон беради, шу билан бирга белгиланган мақсадларга эришишда муваффақиятсизликлар сабабларини аниқ белгилаш мумкин.

Бешинчи босқич баҳолаш босқичида аниқланган барқарорлик даражасига мувофиқ жавоб

ва қарор қабул қилишни ўз ичига олади. Механизмни амалга ошириш доирасида олинган маълумотлар нафақат менежмент, балки ходимлар, шериклар ва инвесторлар учун кейинги ҳаракатлар йўналишини танлашга имкон беради. Тўғри бошқарув қарорини қабул қилиш учун, шунингдек, иқтисодий самарани ҳисоблаш керак.

Механизмни амалга ошириш доирасида олинган маълумотлар нафақат менежмент, балки ходимлар, шериклар ва инвесторлар учун кейинги ҳаракатлар йўналишини танлашга имкон беради. Тўғри бошқарув қарорини қабул қилиш учун, шунингдек, иқтисодий самарани ҳисоблаш керак.

Мосланувчан салоҳиятни оширишга асосланган корхоналарнинг барқарор ривожланишини таъминлаш концепциясини шакллантириш схемаси 1-расмда келтирилган.



1-расм. Мосланувчан салоҳиятни оширишга асосланган корхоналарнинг барқарор ривожланишини таъминлаш концепциясини шакллантириш схемаси

Манба: муаллиф ишланмаси

Ташкилотнинг мосланувчанлик салоҳияти унинг белгиланган инновацион мақсадга эришишни таъминлайдиган вазифаларни бажаришга тайёрлиги ўлчовини, яъни инновацион лойиҳа ёки инновацион трансформациялар ва инновацион дастурни амалга оширишга тайёрлик ўлчовини тавсифлайди [13].

Тўқимачилик корхонаси самарадорлигини оширишга энг катта ҳисса қўшадиган, айнан истиқболли ўзгариш тури сифатида инновацион

фаолият ривожланишнинг асосий омили бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Бугунги кунда инновация соҳасининг ривожланиш даражаси ва динамикаси - илм-фан, янги технологиялар, билимларни кўп талаб қиладиган тармоқлар ва инновацияларни фаол жорий этаётган корхоналар барқарор иқтисодий ўсишга замин яратмоқда[14]. Инновацияларни барқарор ривожланишнинг белгиловчи омилига интенсив равишда ўзгартириш билан sanoat корхонасининг рақобатбардошлигини

оширишнинг самарали воситаси мосланувчанлик салоҳиятидан фойдаланиш ҳисобланади. Тўқимачилик корхонасининг барқарор ривожланиши инновацион соҳадаги ресурсларни тўplash, танланган устуворликлар доирасида улардан оқилона фойдаланиш, яъни адаптив салоҳиятни ошириш имкониятлари билан таъминланади [15].

Корхонани ноаниқ ва тез ўзгариб турадиган атроф-муҳит шароитларига муваффақиятли мослашиш учун асос ҳозирги шароитда энг яхши якуний натижаларни таъминлайдиган ривожланишнинг бундай вариантыни шакллантириш ва амалга оширишни таъминлайдиган самарали бошқарув механизми ҳисобланади. Саноат корхоналарини нафақат бугунги кунда, балки кейинги йилларда ҳам самарали бўладиган даражада ислоҳ қилиш вазифаси қўйилади. Сўнгги йилларда саноат ишлаб чиқаришининг ўсиш кўрсаткичлари билан тавсифланган ички иқтисодийнинг кўплаб соҳаларида корхоналарни барқарор ривожланиши учун зарур шарт-шароитлар мавжуддир.

Шу билан бирга, саноат ишлаб чиқаришининг ўсиши бозордаги ўзгаришларга тезкор жавоб бериш қобилиятига боғлиқлигини назарда тутиш керак. Ҳар бир компания бозордаги ўрнини мустақамлашга ҳаракат қилади ва шу билан бошқаларнинг мавқеини заифлаштиради.

Агар илгари инвестициялар иқтисодий ўсишнинг асосий омили бўлган бўлса, энди бозорда афзалликларга, аввало, инновациялар орқали эришиш мумкин.

Тўқимачилик корхоналарининг харажатларни бошқариш концепцияси корхонанинг барқарор ривожланиш стратегиясига эътиборни қаратган ҳолда жорий ва ўрта муддатли жабҳаларда харажатларни бошқариш ёндашувларини белгилайди.

Шу билан бирга, концепцияда, унинг мақсадидан келиб чиқадиган бўлсак, бошқарув вазифалари этарлича умумий шаклда шаклланган, улар умумий универсал бўлиб, концепция қоидаларини ҳар бир корхонага нисбатан белгилашни талаб қилади.

Тўқимачилик корхоналарининг барқарор ривожланиши қуйидаги уч йўналишда ишлаб чиқаришни такомиллаштириш орқали тўқимачилик маҳсулотларини ишлаб чиқариш харажатларини минималлаштириш орқали таъминланади:

1) Ишлаб чиқариш жараёнини бошқаришни муқобиллаштириш.

Техник тараққиётнинг сўнгги ютуқлари, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил қилишнинг янада илғор ва илмий усуллари ишлаб чиқаришга татбиқ этилгач, маҳсулот таннархи пасаяди, бу маҳсулот бирлигига жонли ва моддий меҳнат сарфининг пасайишида ифодаланади.

2) Молиявий ва моддий ресурслардан самарали фойдаланиш.

Ишлаб чиқариш таннархининг пасайиши натижасида фойда биринчи навбатда ошади ва корхоналарнинг рентабеллиги ошади. Ўз навбатида, бу мамлакатда кенгайтирилган такрор ишлаб чиқаришни амалга ошириш, моддий-техника базасини яратиш ва ривожлантириш учун молиявий ресурсларнинг кўпайишига олиб келади. Ишлаб чиқариш таннархини пасайтиришга хомашё, материаллар, ёқилғи, энергияни тежамкорроқ сарфлаш, ишлаб чиқариш қувватларидан тўлиқроқ фойдаланиш орқали эришилади. Натижада, кўшимча моддий-техника ва меҳнат ресурсларини жалб қилмасдан саноат ишлаб чиқариш ҳажминини кўпайтириш мумкин бўлади.

3) Тўқимачилик корхоналари ускуналарининг ишончилигини таъминлаш.

Тўқимачилик саноати ташкилий ва иқтисодий тизимининг барқарор ривожланиши бу жараён бўлиб, унда тасодифий таъсирлар бўлиниш, заҳиралаш ва ишончилиқ хусусиятлари туфайли белгиланган параметрлардан минимал оғишларни келтириб чиқаради. Максимал жорий самарадорлик тизимнинг барқарор ривожланишини ҳисобга олган ҳолда минимал харажатлар соҳасида бўлиши керак.

Хулоса ва таклифлар. Тўқимачилик корхоналари барқарор ривожланишини таъминлаш механизмларини такомиллаштириш бўйича амалга оширилган тадқиқот иши натижаси бўйича қуйидаги хулоса ва таклифлар қилинди:

- барқарор ривожланиш концепцияси учта йўналишни ажратишни назарда тутати: иқтисодий, ижтимоий ва атроф-муҳит, бу уларнинг алоҳида аҳамиятини, ўзаро боғлиқлик ва боғлиқликнинг мавжудлигини кўрсатади, шу билан бирга уларнинг камида биттасини эътиборсиз қолдириш бутун тизим барқарорлигини бузиши мумкин;

- бизнингча, тўқимачилик саноатининг барқарор ривожланиши ҳақида гапирганда ва нафақат рақобат, балки илм-фанни талаб қиладиган янги технологиялар ва инновацияларни жорий этиш билан тавсифланадиган саноат корхоналарининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, илм-фан ва техника соҳасидаги фаол фаолият ёрдамида ривожланиш орқали барқарорликнинг «заиф» моделини «мустақамлаш» мумкин;

- барқарорлик чегарасининг кўрсаткичи бўйича тўқимачилик корхонаси бошқарувининг сифатини баҳолаш корхонанинг мукамаллигини ва айни пайтда унинг эволюцион даражасини олдиндан маълум бир корхонанинг бошқарув ташкилотига кирмасдан ва турли хил аниқ кўрсаткичлар ҳамда муаммоларга дуч келмасдан тез ва энг муҳими, аниқ ва объектив баҳо-

лаш имконини беради. Шундагина менежментни қайта ташкил этиш лойиҳасини ишлаб чиқиш зарурлиги ва умуман тўқимачилик корхонасига жиддий тўхталишимиз мумкин, якуний натижага аниқ талаблар қўйилади. Яъни, муайян тўқимачилик корхонасининг ҳолатига энг мос келадиган мақсадли стратегик мақсадлар ва унинг ресурсларига мос келадиган стратегик режа белгиланади. Бироқ, кутилган натижани олишнинг юқори ишончлилиги билан қайта ташкил этишни лойиҳалаш ва амалга ошириш, агар бошқарув одатий «синов ва хато» усули билан ҳаракат қилмаса мумкин бўлади;

- механизмни шакллантириш бўйича услубий тавсиялар (МШБУТ)ни амалиётда қўллаш қуйидагиларга имкон беради: ҳар қандай саноат корхоналари фаолиятининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда механизмдан фойдаланиш; механизмнинг мақсадли ёндашувга асосланганлиги, шунингдек мақсадларни сифат ва миқдорий қисмларга бўлиниши туфайли рақобат курашида устунликка эришиш; корхона хўжалик фаолиятида, ижтимоий ва экологик соҳаларда, янги тендентсиялар рўй берганда янги муаммолар пайдо бўлганда ташкилотнинг барқарор ривожланиш механизмини созлаш; барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш жараёнида тартибсизликлардан қочиш қобилияти;

- барқарор ривожланиш стратегияси самардорлигининг энг муҳим омиллари қуйидагилар саналади:

- мослашувчан салоҳият, мумкин бўлган ва салоҳият нуқтаи назаридан самарали янгиликларни амалга ошириш йўналишлари ва қў-

лами, корхонанинг янгиликларни жорий этишга тайёрлиги;

- инновацияларни самарали ўзлаштириш ва марказлаштириш ҳамда инновацион технологияларни ривожлантириш учун зарур бўлган бошқарувни марказсизлаштиришни бирлаштиришга имкон берадиган мослашувчан ташкилий шакллар;

- тажриба, ташқи ва ички омиллар ва ҳодисаларни таҳлил қилиш, янги технологияларни ўзлаштириш натижасида аниқ компетенцияларнинг тўпланишини таъминлайдиган ўқув жараёнлари;

- барқарор ривожланиш талабларига жавоб берадиган ресурслар мавжудлиги ва келажакдаги корхона учун имкониятлар яратиш.

- бизнинг фикримизча, қуйидагилар механизмнинг барқарор ривожланиш мақсадларига мувофиқ танланиши ва таҳлил қилиниши керак бўлган қуйидаги учта муҳим таркибий қисмини ҳисобга олган ҳолда шакллантирилиши керак:

- тамойиллар (МШБУТ фаолияти самардорлигини таъминлашга имкон беради);

- омиллар (таъсирни ҳисобга олган ҳолда доимий ривожланишга эришиш доирасида тўқимачилик саноати корхонаси барқарорлигини таъминлаш учун асос бўлади; корхона учун энг муҳим вазифа бу нафақат барқарорликка риоя қилиш, балки барқарор ривожланишга эришишдир);

- усул ва воситалар (барқарор ривожланиш мақсадига эришиш учун бошқарув вазифаларини бажариш жараёнида ҳаракатларни мувофиқлаштиришга имкон беради).

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони билан тасдиқланган "2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўқрида"ги Фармони, www.lex.uz.
2. Универсальный энциклопедический словарь / Под ред. А.П. Горкина. - М.: Большая Российская энциклопедия, 2013. - 1551 с.
3. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. - 6-е изд., перераб. и доп. / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. - М.: ИНФРА-М, 2017. - 512 с.
4. Чаленко А.Ю. О понятийной неопределенности термина «механизм» в экономических исследованиях / А.Ю. Чаленко // Экономика промышленности. - 2015. - № 3 (51). - С. 26-33.
5. Ускова Т.В. Управление устойчивым развитием региона. - Вологда: Litres, 2017. - 4666 с.
6. Кондаурова Д.С. Совершенствование механизма управления устойчивым развитием промышленного предприятия [Текст]: автореф. дис... кан. экон. наук: 08.00.05 / Д.С. Кондаурова. - Самара, 2015. - 26 с.
7. Мальтус Т.Р. Опыт о законе народонаселения [Электронный ресурс] / Т.Р. Мальтус // Аналогия экономической классики. Т.2. - Режим доступа: <http://www.pseudology.org/Reklama/MaltusNarodZakon2.pdf>.
8. Вальрас Л. Элементы чистой политической экономии [Текст] / Л. Вальрас. - М.: Изограф, 2000. - 448 с.
9. Кондратьев К.Я. Глобальная экодинамика и устойчивое развитие: естественнонаучные аспекты и «человеческое» измерение [Текст] / К.Я. Кондратьев // Изв. Рус. геогр. общества, 1997., Вып. 6. - С. 1-12.
10. Ефремова Т.Ф. Современный толковый словарь русского языка под редакцией Т.Ф. Ефремовой [Электронный ресурс] // URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/274621>. - 2017.
11. Доклад конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среде, Стокгольм, 5-16 июня 1972 года (издание Организации Объединенных Наций, в продаже под № R.73. II. А. 14), глава 1. - 109 с.
12. Повестка дня на XXI век. Принята Конференцией ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 3-14 июня 1992 года. - 101 с.
13. Рузавин Г.И. Самоорганизация как основа эволюции экономических систем // Вопросы экономики. - 1996. №3. - 114 с.
14. Айвазян С.А. К методологии измерения синтетических категорий качества жизни населения // Экономика и математические методы. Том 39, №2, 2003
15. Галкина Н. В., Лабунский Л.В. Социально-экономическая адаптация менеджмента и операционного персонала угледобывающего предприятия // Журнал «Управление персоналом». - №22. - 2006 г.